

Міністерство культури України
Черкаське музичне училище ім. С.С.Гулака-Артемовського
Циклова комісія «Теорія музики»

Лекція з Гармонії за темою:
АКОРДИ ПОДВІЙНОЇ ДОМІНАНТИ В КАДЕНЦІЇ

Укладач: Доценко С.Т.

1. Попередні відомості

Різні види мажору і мінору - натуральний, гармонічний, мелодичний - об'єднуються однією загальною ознакою: всі ці лади - діатонічні; їх співзвуччя в своїй сукупності підкоряються тоніці безпосередньо як її домінанта, субдомінанта або побічні акорди.

Разом з діатонікою широко застосовується вихід за її межі; він досягається введенням в ладотональність хроматичних нестійких акордів.

Хроматичні акорди привносять нові тяжіння, збагативши акордові засоби ладу, а тим самим і його виразні можливості. При цьому, проте, всі ці нові акорди також об'єднуються тонікою, хоча і не безпосередньо.

2. Група акордів подвійної домінанти

Серед хроматичних акордів найбільш поширені акорди, що є домінантовою гармонією по відношенню до домінанти діатонічної системи ладу.

Приймаючи, наприклад в До мажорі домінантові тризвуки як би за тимчасову тоніку, можна побудувати наступну групу домінантових акордів до неї:

Найважливішою відмінною рисою акордів цієї групи є підвищений IV ступінь гамми: натуральний IV ступінь служить ознакою субдомінантової гармонії (S, SII, SII₇), але, будучи підвищеною, вона міняє свою функцію.

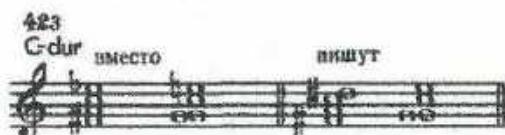
Акорди даної групи отримали назву подвійної домінанти: вони позначаються здвоєною буквою - DD.

Для акордів, що будується від V ступеня по відношенню до діатонічної домінанти, приєднується лише позначення вигляду, наприклад: DD₆, DD₃⁴, DD₉

і т.п. Акорди ж, ввідні до домінанти, одержують, окрім основного звука DD, римську цифру VII і значок вигляду, наприклад: DDVII₇, DDVII⁶₅ і т.д.

Примітка. Акорди, відзначені в прикладі 422 зірочками, належать до самих вживаних в практиці.

В мажорі, в акорді DDVII₇ (а також в його першому оберненні DDVII⁶₅), поміщеному перед K⁶₄, Ш знижений ступінь (септима зменшеного ввідного септакорду до домінанти) інердко готується як II підвищена, мелодично тяжіюча до III ступеня (сексті K⁶₄):

Акорди групи DD в мінорі співпадають по будові з відповідними акордами однойменного мажору, за деякими виключеннями, а саме: нонакорд в мажорі може бути і великий і малий, в мінорі - тільки малий; ввідний септакорд в мажорі - і зменшений і малий, в мінорі - тільки зменшений:

3. Роль подвійної домінанти

Через звичку до певних кадансових оборотів слух після субдомінанти чекає цілком можливої і звичайної появи домінанти

Якщо ж після субдомінантової гармонії вводиться подвійна домінанта, то виникнення нових тяжінь перетворює можливість появи домінанти в необхідність, оскільки акорд DD вимагає розв'язання в домінанту (як в свою тоніку) -

— T — S — D — T.
T — S — DD → D — T.

4. Приготування подвійної домінанти

Після субдомінантової гармонії (S , SII , SII_7 , S_7) будь-який акорд DD вводиться хроматичним ходом основного звуку S (або терції SII і SII_7) у ввідний звук DD .

Оскільки для кадансової субдомінанти характерне приміщення в басу основного звука S , хроматичний крок доручається саме басу, рідше верхньому або середньому голосу.

Якщо в субдомінантовій гармонії подвоєний її основний звук (або, що все одно, терція SII), то для уникнення заперечення користуються наступним прийомом: одночасно з підвищенням IV ступеня в одному голосі її подвоєння в іншому з голосів йде вниз на цілий тон (утворюється зменшений $DDVII_7$) або на півтон (утворюється малий $DDVII_7$):

Нерідко подвійна домінанта вводиться безпосередньо після T або $TSVI$:

5. Розв'язання DD в домінантів тризвук через K^6_4

Кадансовий квартсектакорд - майже обов'язкова принадлежність класичного кадансу в зарубіжній музиці XVIII і XIX століть. У зв'язку з цим розв'язання DD в D через K^6_4 - явище найзвичайніше як в заключній каденції, так і в половинній.

При цьому в басу акорду DD поміщається один з тих звуків які оточують бас K⁶₄, тобто або IV# або VI ступінь гамми Ввідний звук DD (IV#) йде при розв'язані по своєму тяжінню, тобто на малу секунду вгору, загальні звуки залишаються на місці:

427 Заключительные каденции

C-dur

T, S_{II₆}, D_{D_{VII₇}}, K_{G₄}, D₇, T, T, D_{D_{VII₆}}, K_{G₄}, D₇, T

428 Половинные каденции

C-dur

T, S_{II₆}, D_{D_{VII₇}}, K_{G₄}, D, T, D_{D_{VII₆}}, K_{G₄}, D

429 Allegro В. А. Моцарт. Симфония g-маж., ч. I

B-dur

T_{S_{VI}}, D_{D₆}, K_{G₆}, D

430 Allegretto Л. Бетховен. 7-я симфония, ч. II

C-dur

T_{S_{VI}}, D_{D₄}, K_{G₄}, D, T

6. Безпосереднє розв'язання в домінанту

Співвідношення акордів подвійної домінанти з домінантю аналогічно співвідношенню домінанти з тонікою. Тому, наприклад, акорд $D D_7$ розв'язується в домінантів тризвук, як домінантсептакорд - в тонічний тризвук:

431

Musical score fragment 431 in C-dur. The progression consists of T, DD₅₃, D, TS_{VI}, T, DD₃₂, D, T_G, T, TS_{VI}, DD₇, D, T.

а акорд DD_{VII}₇ розв'язується в D, як DVII₇ в T:

432

Musical score fragment 432 in C-dur. The progression consists of T, DD_{VII}₇, D, T, DD_{VII}₆₅, D₉₈, T.

433 Allegro non troppo

П. Чайковский. 6-я симфония, I ч.

Musical score fragment 433 from Tchaikovsky's 6th Symphony, 1st movement, Allegro non troppo. The progression consists of t₆, S_{II}₆, DD_{VII}₇, D.

Той або інший акорд DD з'являється іноді в каденції як допоміжний між K⁵₄ і його повторенням:

433a

Musical score fragment 433a. The progression consists of K₆₄, DD_{VII}₆₅, K₆₄, D₇, T, s₆₄, T.

Приклад гармонізацій:

434

